

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

21 juni 2018

WETSVOORSTEL

ertoe strekkende de wettelijke pensioenleeftijd op 65 jaar te handhaven en de toegang tot het vervroegd pensioen te vergemakkelijken

(ingedien door de heer Frédéric Daerden c.s.)

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

21 juin 2018

PROPOSITION DE LOI

visant à maintenir l'âge légal de départ à la pension à 65 ans et à faciliter l'accès à la pension anticipée

(déposée par M. Frédéric Daerden et consorts)

SAMENVATTING

Dit wetsvoorstel beoogt de wettelijke pensioenleeftijd te handhaven op 65 jaar.

Voorts beoogt dit wetsvoorstel het herstel van de vroegere voorwaarden om vervroegd met pensioen te mogen gaan, zodat iemand die jong (op 18 jaar) begon te werken, de zekerheid heeft dat hij op 60 jaar met pensioen kan gaan, dat wil zeggen na 42 loopbaanjaren.

RÉSUMÉ

La présente proposition de loi a pour but de maintenir l'âge légal de départ à la retraite à 65 ans.

En outre, elle rétablit les anciennes conditions de départ à la pension anticipée de sorte qu'une personne qui a commencé à travailler jeune (18 ans) ait la certitude de pouvoir prendre sa pension à 60 ans c'est-à-dire après 42 années de carrière.

N-VA	:	Nieuw-Vlaamse Alliantie
PS	:	Parti Socialiste
MR	:	Mouvement Réformateur
CD&V	:	Christen-Démocratique en Vlaams
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten
sp.a	:	socialistische partij anders
Ecolo-Groen	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen
cdH	:	centre démocrate Humaniste
VB	:	Vlaams Belang
PTB-GO!	:	Parti du Travail de Belgique – Gauche d'Ouverture
DéFI	:	Démocrate Fédéraliste Indépendant
PP	:	Parti Populaire
Vuye&Wouters	:	Vuye&Wouters

Afkortingen bij de nummering van de publicaties:

DOC 54 0000/000:	Parlementair document van de 54 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer
QRVA:	Schriftelijke Vragen en Antwoorden
CRIV:	Voorlopige versie van het Integraal Verslag
CRABV:	Beknopt Verslag
CRIV:	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen)
PLEN:	Plenum
COM:	Commissievergadering
MOT:	Moties tot besluit van interpellations (beigekleurig papier)

Abréviations dans la numérotation des publications:

DOC 54 0000/000:	Document parlementaire de la 54 ^e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA:	Questions et Réponses écrites
CRIV:	Version Provisoire du Compte Rendu intégral
CRABV:	Compte Rendu Analytique
CRIV:	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes)
PLEN:	Séance plénière
COM:	Réunion de commission
MOT:	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers

Publications officielles éditées par la Chambre des représentants

Bestellingen:
Natieplein 2
1008 Brussel
Tel.: 02/549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.dekamer.be
e-mail : publicaties@dekamer.be

Commandes:
Place de la Nation 2
1008 Bruxelles
Tél. : 02/549 81 60
Fax : 02/549 82 74
www.lachambre.be
courriel : publications@lachambre.be

De publicaties worden uitsluitend gedrukt op FSC gecertificeerd papier

Les publications sont imprimées exclusivement sur du papier certifié FSC

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Bij de wet van 10 augustus 2015¹ werden de voorwaarden verstrengd om met pensioen te mogen gaan, teneinde ervoor te zorgen dat mensen op een hogere leeftijd met pensioen gaan.

De regering-Michel heeft immers beslist om de wettelijke pensioenleeftijd van 65 naar 67 jaar op te trekken en om de toegangsvoorwaarden tot het vervroegd pensioen te verstrengen. Om op 60 jaar vervroegd met pensioen te mogen gaan, zal een werknemer aldus 44 loopbaanjaren moeten hebben gewerkt, anders gesteld zijn loopbaan hebben aangevat op 16 jaar.

Die brutale en sociale achteruitgang veroorzakende maatregelen werden zonder openbaar debat met het middenveld opgelegd, daar de verhoging van de wettelijke pensioenleeftijd in geen enkel verkiezingsprogramma van de huidige meerderheidspartijen voorkwam. Erger nog, sommige regeringspartijen hadden zich vóór de verkiezingen duidelijk uitgesproken voor een handhaving van de wettelijke pensioenleeftijd op 65 jaar. Vandaag verantwoordt de regering-Michel die maatregelen door aan paniekzaaijerij te doen. De significante achteruitgang die inzake de sociale bescherming van onze medeburgers wordt doorgevoerd, zou naar verluidt noodzakelijk zijn om het begrotingsevenwicht van de pensioenfinanciering te bestendigen en te waarborgen.

Bij de presentatie door de regering op 10 oktober 2017 gaf de eerste minister aan dat de pensioenuitgaven zijn ververvoudigd sinds 1985². Hij verzuimde echter te preciseren dat in dezelfde tijdspanne de in België geproduceerde rijkdom met een factor 5,4 is toegenomen. Het bbp is immers gestegen van 86,73 miljard USD in 1985 tot 467,956 miljard USD in 2016³.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La loi 10 août 2015¹ a durci les conditions d'accès à la pension dans le but de retarder l'âge de départ à la pension.

En effet, le gouvernement Michel a décidé de reporter l'âge légal de départ à la pension de 65 ans à 67 ans et de durcir les conditions d'accès à la pension anticipée. Ainsi, pour pouvoir prendre sa pension anticipée à 60 ans, un travailleur devra comptabiliser 44 années de carrière soit avoir débuté sa carrière à l'âge de 16 ans.

Ces mesures brutales et provoquant une régression sociale ont été imposées sans débat public avec la société civile, puisque le report de l'âge légal de la pension ne figurait dans aucun des programmes électoraux des partis de l'actuelle majorité. Pire, certains partis présents au gouvernement s'étaient prononcés clairement, avant les élections, pour un maintien de l'âge légal de la pension à 65 ans. Aujourd'hui, le gouvernement Michel justifie ces mesures par des considérations alarmistes. Le recul significatif qui est opéré au niveau de la protection sociale de nos concitoyens serait nécessaire afin de prévenir et de garantir l'équilibre budgétaire du financement des pensions.

Lors de la présentation gouvernementale du 10 octobre 2017, le premier ministre indiquait que les dépenses pour les pensions ont été multipliées par quatre depuis 1985². Cependant, il oubliait de préciser que les richesses produites en Belgique ont été multipliées par 5,4 au cours de la même période. En effet, le PIB est passé de 86,73 milliards de USD en 1985 à 467,956 milliards de USD en 2016³.

¹ Wet van 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het rustpension en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen, bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 21 augustus 2015.

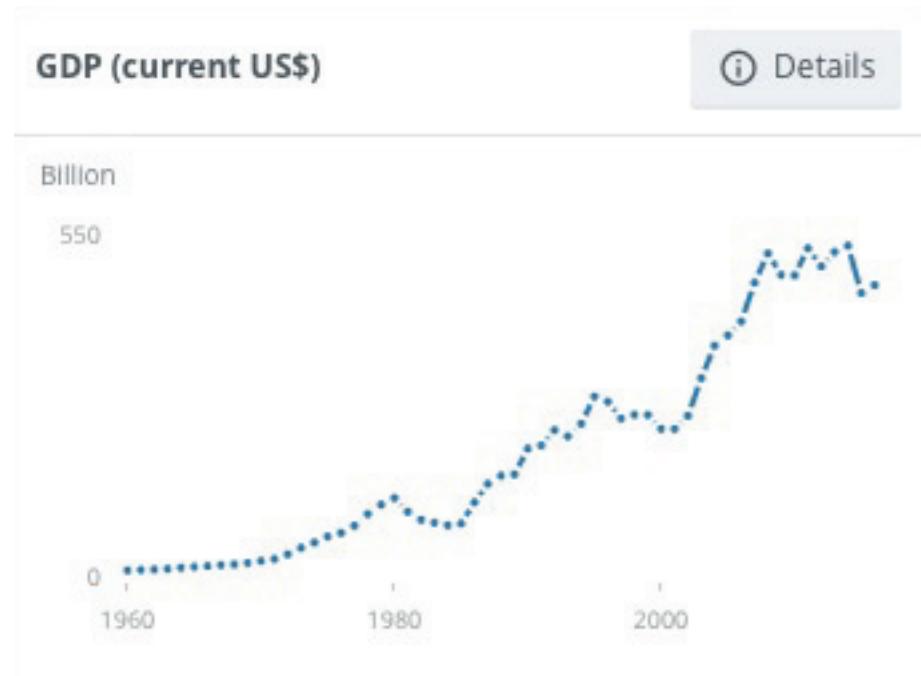
² Kamer, CRIV 54 PLEN 187 van 10 oktober 2017, <http://www.dekamer.be/doc/PCRI/pdf/54/ip187.pdf>, blz. 13.

³ Gegevens van de Wereldbank: <https://data.worldbank.org/country/belgium?view=chart>

¹ Loi du 10 août 2015 visant à relever l'âge légal de la pension de retraite et portant modification des conditions d'accès à la pension de retraite anticipée et de l'âge minimum de la pension de survie, publiée au *Moniteur belge* du 21 août 2015.

² Doc. Parl., Chambre, plén. 187 du 10 octobre 2017, CRIV 54 PLEN 187 <http://www.lachambre.be/doc/PCRI/pdf/54/ip187.pdf> p.13

³ Données de la Banque mondiale: <https://donnees.banquemondiale.org/pays/belgique?view=chart>

Het klopt dat de demografische evolutie bijkomende kosten zal veroorzaken wegens de vergrijzing. In het jaarverslag 2015 van de Studiecommissie voor de Vergrijzing⁴ worden de extra kosten van de vergrijzing tegen 2060 geraamd op 75 miljard euro. Dat is vanzelfsprekend een fors bedrag, maar datzelfde verslag geeft aan dat het bbp tegen dan met ongeveer 400 miljard euro zal toenemen. Anders gesteld: de toegang tot de pensioenen waarborgen door de toegang tot de sociale bescherming te verminderen, is geen begrotingsnoodzaak maar een beleidskeuze.

Er is dus geen sprake van dat dit een onontkoombaar feit zou zijn.

Om de pensioenfinanciering te garanderen, bestaan er andere, meer evenredige maatregelen die minder afbreuk doen aan de sociale bescherming van onze medeburgers.

De indieners van dit wetsvoorstel zijn van mening dat de rijkdom, die hoofdzakelijk door de werknemers wordt gecreëerd, zodanig moet worden verdeeld dat die werknemers de garantie hebben om op een fatsoenlijke leeftijd, met andere woorden uiterlijk op 65 jaar, met pensioen te kunnen blijven gaan. Het optrekken van de pensioengerechtigde leeftijd is bijzonder onrechtvaardig en contraproductief.

Volgens de gegevens van Eurostat is de gezonde levensverwachting in België tussen 2015 en 2016 gedaald

Certes, l'évolution démographique entraînera des coûts supplémentaires en raison du vieillissement de la population. Le rapport annuel de 2015 du Comité d'étude sur le vieillissement⁴ estime que le coût supplémentaire du vieillissement sera, d'ici 2060, de l'ordre de 75 milliards d'euros. C'est évidemment conséquent mais ce même rapport indique une augmentation future du PIB, de l'ordre de 400 milliards d'euros, au même horizon. Autrement dit, garantir le financement des pensions en diminuant l'accès à la protection sociale n'est pas une nécessité budgétaire mais un choix politique.

Il n'y a donc pas de fatalité.

Pour garantir le financement des pensions, il existe d'autres mesures plus proportionnées et moins attaquentes à la protection sociale de nos concitoyens.

Pour les auteurs de la présente proposition de loi, les richesses créées essentiellement par les travailleurs doivent être réparties afin qu'ils continuent à avoir la garantie de bénéficier d'une pension à un âge décent, soit à maximum à 65 ans. Reporter l'âge légal de la pension est particulièrement injuste et contreproductif.

D'après les données d'Eurostat, en Belgique, entre 2015 et 2016 l'espérance de vie en bonne santé est

⁴ https://www.plan.be/admin/uploaded/201507091133300.REP_CEVSCVV2015_11027_N.pdf.

⁴ https://www.conseilsuperieurdesfinances.be/sites/default/files/public/publications/csf_vieillissement_2015_07.pdf

van 64 naar 63,8 jaar voor de vrouwen en van 64,4 naar 63,7 jaar voor de mannen.

De indieners benadrukken daarenboven dat deze maatregel de vrouwen harder treft dan de mannen. Het optrekken van de pensioenleeftijd houdt immers allerminst rekening met de specifieke kenmerken van de loopbaan van de vrouwen, die harder worden getroffen dan de mannen omdat ze doorgaans een kortere loopbaan hebben.

De studie *Vrouw en pensioen* van de Rijksdienst voor Pensioenen wijst erop dat de loopbanen van de vrouwen een stuk koper zijn dan die van de mannen: slechts 40 % van de vrouwen heeft een loopbaan van meer dan 40 jaar, tegenover 85 % van de mannen. Momenteel bedraagt de gemiddelde loopbaan van de vrouwen in België 34 jaar. Gezien de huidige wetgeving is het gevolg daarvan dat slechts heel weinig vrouwen vervroegd met pensioen zullen kunnen gaan en dat ze verplicht zullen zijn om te wachten tot ze de wettelijke leeftijd hebben bereikt. Aangezien die leeftijd met twee jaar is verhoogd, zullen veel vrouwen moeten werken tot 67 jaar.

Behalve sociaal onrechtvaardig voor de werknemers is de verlenging van de arbeidsduur ook contraproductief.

Ten eerste brengt het uitstel van het pensioen kosten met zich voor de ondernemingen, die steeds vaker te maken zullen hebben met absenteïsme wegens ziekte.

Daarnaast heeft dit uitstel nefaste gevolgen voor andere takken van de sociale zekerheid (vooral voor de ziekteverzekering en de werkloosheid).

Tot slot houdt die verhoging van de pensioenleeftijd hoegenaamd geen rekening met het uitzicht op een baan voor de jongeren. De werkgelegenheidsgraad in België is momenteel één van de laagste in de Europese Unie. Door oudere werknemers aan het werk te houden, zal het overschot aan arbeidskrachten op de arbeidsmarkt dan ook minder snel verdwijnen. Om die reden kan een stijging van de werkloosheid worden verwacht.

Een verhoging van de pensioenleeftijd zorgt er bovendien niet voor dat een oudere werkzoekende opnieuw aan de slag kan, maar verlengt louter de duur van zijn werkloosheidsuitkeringen. Als de regering de uitgaven in de sociale zekerheid wil verminderen, zou het verstandiger zijn om maatregelen te nemen om de werkloosheid bij oudere werknemers te bestrijden en om het door de PS geformuleerde voorstel tot collectieve vermindering van de arbeidsduur ernstig te bestuderen.

passée respectivement de 64 ans à 63,8 ans pour les femmes et de 64,4 ans à 63,7 ans pour les hommes.

Les auteurs soulignent en outre que cette mesure frappe plus durement les femmes que les hommes. En effet, le report de la pension ne tient absolument pas compte des spécificités de la carrière des femmes qui sont plus sévèrement touchées que les hommes car elles ont généralement une carrière plus courte que ceux-ci.

En effet, l'étude *Femme et pension* de l'Office national des pensions indique que les femmes présentent des carrières bien plus courtes que les hommes: seules 40 % des femmes ont une carrière de plus de 40 ans contre 85 % des hommes. La carrière moyenne des femmes est actuellement de 34 ans en Belgique. Il en résulte que, sur la base de la législation actuelle, très peu de femmes pourront accéder à la pension anticipée et qu'elles seront dans l'obligation d'attendre l'âge légal pour être admises à la retraite. Cet âge étant repoussé de 2 ans, les femmes seront nombreuses à devoir travailler jusqu'à 67 ans.

Outre le fait que c'est socialement injuste pour les travailleurs, l'allongement de la durée de travail est aussi contreproductif.

D'abord, le report de la pension a un coût pour les entreprises qui seront davantage confrontées à de l'absentéisme pour cause de maladie.

Ensuite, ce report induit des effets néfastes sur les autres branches de la sécurité sociale (essentiellement sur l'assurance maladie et le chômage).

Enfin, ce report ne tient aucunement compte des perspectives d'emplois pour les plus jeunes. La Belgique offre actuellement un des taux d'emploi les plus bas de l'Union européenne. Dès lors, maintenir des travailleurs âgés à l'emploi réduit la vitesse d'absorption du surplus de main-d'œuvre du marché de l'emploi. Résultat, on devra s'attendre à une montée du taux chômage.

En outre, retarder l'âge de départ à la retraite ne permet pas à un demandeur d'emploi senior de retourner à l'emploi mais ne fait que prolonger la durée de ses allocations de chômage. Si le gouvernement souhaite réduire les dépenses de sécurité sociale, il serait plus judicieux de mettre en place des mesures pour lutter contre le chômage des aînés et de se pencher sérieusement sur la proposition de réduction collective du temps de travail formulée par le PS.

Derhalve beoogt dit wetsvoorstel de gevolgen van voormalde wet van 10 augustus 2015 te neutraliseren; die wet maakt de toegang tot het pensioen immers moeilijker en werd al gedeeltelijk vernietigd door het Grondwettelijk Hof⁵. Het is uiteraard niet de bedoeling om iedereen te verplichten om op 65 jaar met pensioen te gaan, want wie in goede gezondheid verkeert en na die leeftijd wil voortwerken, zal dat kunnen. Wel wordt beoogd dat eenieder de waarborg heeft om desgewenst ten laatste op 65 jaar met pensioen te kunnen gaan.

TOELICHTING BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

Dit artikel bepaalt de constitutionele bevoegdheidsgrondslag.

Artikelen 2 tot 16

Via deze artikelen wordt teruggekomen op de bepalingen uit de wet van 10 augustus 2015 waarbij met name de wettelijke pensioenleeftijd werd verhoogd en de voorwaarden voor toegang tot het vervroegd pensioen werden verstrengd.

Aldus wordt de wettelijke pensioenleeftijd op 65 jaar gehouden en worden de oude (soepelere) regels inzake vervroegd pensioen opnieuw ingesteld. Op die manier zal iemand die op 18 jaar is beginnen te werken, opnieuw op 60 jaar – dus na een loopbaan van 42 jaar – met vervroegd pensioen kunnen gaan.

En conséquence, la présente proposition de loi annule les effets de la loi du 10 août 2015 précitée, qui complique l'accès à la pension et qui a déjà été partiellement annulée par la Cour constitutionnelle⁵.

Il ne s'agit évidemment pas d'obliger les personnes à prendre leur pension à l'âge de 65 ans, les personnes en bonne santé qui le souhaitent pourront continuer leur carrière au-delà de 65 ans. Mais il s'agit de permettre à tout un chacun d'avoir l'assurance de pouvoir prendre sa pension au plus tard à 65 ans.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 1er

Cet article précise le fondement constitutionnel en matière de compétence.

Articles 2 à 16

Ces articles reviennent sur les dispositions qui ont été modifiées par la loi du 10 août 2015 qui notamment relèvent l'âge légal de départ à la pension et durcissent les conditions d'accès à la pension anticipée.

De cette manière, l'âge légal de départ à la pension est maintenu à 65 ans et les anciennes règles, plus accessibles, de départ à la pension anticipée sont rétablies. Ainsi, une personne qui a commencé à travailler à l'âge de 18 ans pourra, à nouveau, prendre sa pension anticipée à l'âge de 60 ans, soit après 42 années de carrière.

Frédéric DAERDEN (PS)
 Jean-Marc DELIZÉE (PS)
 Alain MATHOT (PS)
 Julie FERNANDEZ (PS)
 Paul-Olivier DELANNOIS (PS)
 Daniel SENESUEL (PS)
 Elio DI RUPO (PS)

⁵ Grondwettelijk Hof, Arrest nr. 135/2017 van 30 november 2017, rolnummers 6348 en 6365, <http://www.const-court.be/public/n/2017/2017-135n.pdf>.

⁵ CC., Arrêt n° 135/2017 du 30 novembre 2017, rôle n° 6348 et 636, <http://www.const-court.be/public/f/2017/2017-135f.pdf>

WETSVOORSTEL	PROPOSITION DE LOI
TITEL 1	TITRE 1er
<p><i>Algemene bepaling</i></p> <p>Artikel 1</p> <p>Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 74 van de Grondwet.</p>	<p><i>Disposition générale</i></p> <p>Article 1er</p> <p>La présente loi règle une matière visée à l'article 74 de la Constitution.</p>
TITEL 2	TITRE 2
<p><i>Handhaving van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen op 65 jaar en versoepeling van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen in de overheidssector</i></p> <p>HOOFDSTUK 1</p> <p>Wijzigingsbepalingen</p> <p>Art. 2</p> <p>In artikel 46 van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen worden de volgende wijzigingen aangebracht:</p> <p>1° in § 1, eerste lid, worden de woorden “63ste verjaardag” vervangen door de woorden “62ste verjaardag”;</p> <p>2° in § 1, eerste lid, 1°, worden de woorden “42 pensioenaanspraakverlenende dienstjaren” vervangen door de woorden “40 pensioenaanspraakverlenende dienstjaren”;</p> <p>3° in § 1, derde lid, worden de woorden “63 jaar”, “44 dienstjaren” en “43 dienstjaren” respectievelijk vervangen door de woorden “62 jaar”, “42 dienstjaren” en “41 dienstjaren”;</p> <p>4° in § 2, worden de punten 4°, 5° en 6° opgeheven;</p> <p>5° § 3 wordt vervangen door wat volgt:</p> <p>“§ 3. De in § 1, eerste lid, 1°, § 2 en § 2/1, bepaalde voorwaarde inzake de duur van de diensten moet niet worden vervuld door de persoon geboren vóór 1 januari 1953 of door de persoon die de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt.</p> <p>In afwijking van § 2, 2°, wordt de leeftijd voor de rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2014, bepaald overeenkomstig § 2, 1°.</p>	<p><i>Maintien de l'âge légal de la pension de retraite à 65 ans et amélioration des conditions d'accès à la pension de retraite anticipée dans le secteur public</i></p> <p>CHAPITRE 1er</p> <p>Dispositions modificatives</p> <p>Art. 2</p> <p>À l'article 46 de la loi du 15 mai 1984 portant mesures d'harmonisation dans les régimes de pensions, les modifications suivantes sont apportées:</p> <p>1° dans le § 1er, alinéa 1er, les mots “63ème anniversaire” sont remplacés par les mots “62ème anniversaire”;</p> <p>2° dans le § 1er, alinéa 1er, 1°, les mots “42 années” sont remplacés par les mots “40 années”;</p> <p>3° dans le § 1er, alinéa 3, les mots “63 ans”, “44 années”, et “43 années”, sont respectivement remplacés par les mots “62 ans”, “42 années” et “41 années”;</p> <p>4° dans le § 2, les 4°, 5° et 6° sont abrogés;</p> <p>5° le paragraphe 3 est remplacé par ce qui suit:</p> <p>“§ 3. La condition de durée de services fixée au § 1er, alinéa 1er, 1°, au § 2 et au § 2/1 ne doit pas être remplie par la personne née avant le 1er janvier 1953 ou par la personne qui a atteint l'âge de 65 ans.</p> <p>Par dérogation au § 2, 2°, l'âge pour les pensions de retraite prenant cours au mois de janvier 2014 est fixé conformément au § 2, 1°.</p>

In afwijking van § 2, 3°, wordt de leeftijd voor de rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2015, bepaald overeenkomstig § 2, 2°.

In afwijking van § 1, eerste lid, 1°, en derde lid, wordt de leeftijd voor de rustpensioenen die ingaan in de maand januari 2016, bepaald overeenkomstig § 2, 3°.

De pensioenen die ingaan in de maand januari van de jaren 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 of 2022, worden, voor de toepassing van § 3/1, geacht respectievelijk in te gaan in 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 of 2021.

6° in § 3/1 worden de volgende wijzigingen aangebracht:

a) in het eerste lid worden de woorden “§ 3, derde lid” vervangen door de woorden “§ 3, tweede tot vierde lid”;

b) in het vijfde lid worden de woorden “42 jaar of meer” telkens vervangen door de woorden “42 jaar”.

Art. 3

In artikel 90 van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen worden de woorden “een vervroegd rustpensioen” vervangen door de woorden “vóór de leeftijd van 62 jaar een rustpensioen”.

HOOFDSTUK 2

Opheffingsbepaling

Art. 4

De artikelen 4, 5, 6 en 7 van de wet van 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen worden opgeheven.

HOOFDSTUK 3

Machtiging aan de Koning

Art. 5

De Koning kan, bij een besluit vastgesteld na overleg in de Ministerraad, de wettelijke bepalingen inzake de overheidspensioenen opheffen, wijzigen, aanvullen of vervangen om ze aan te passen aan de handhaving

Par dérogation au § 2, 3°, l'âge pour les pensions de retraite prenant cours au mois de janvier 2015 est fixé conformément au § 2, 2°.

Par dérogation au § 1er, alinéa 1er, 1°, et alinéa 3, l'âge pour les pensions de retraite prenant cours au mois de janvier 2016 est fixé conformément au § 2, 3°.

Les pensions qui prennent cours durant le mois de janvier des années 2017, 2018, 2019, 2020, 2021 ou 2022, sont, pour l'application du § 3/1, censées prendre cours respectivement en 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 ou 2021.

6° dans le paragraphe 3/1 les modifications suivantes sont apportées:

a) dans l'alinéa 1er, les mots “§ 3, alinéa 3” sont remplacés par les mots “§ 3, alinéas 2 à 4”;

b) dans l'alinéa 5, les mots “42 ans ou plus” sont à chaque fois remplacés par les mots “42 ans”.

Art. 3

Dans l'article 90 de la loi du 28 décembre 2011 portant des dispositions diverses, les mots “pension de retraite anticipée” sont remplacés par les mots “pension de retraite avant l'âge de 62 ans”.

CHAPITRE 2

Disposition abrogatoire

Art. 4

Les articles 4, 5, 6 et 7 de la loi du 10 août 2015 visant à relever l'âge légal de la pension de retraite et portant modification des conditions d'accès à la pension de retraite anticipée et de l'âge minimum de la pension de survie sont abrogés.

CHAPITRE 3

Habilitation au Roi

Art. 5

Le Roi peut, par arrêté délibéré en Conseil des ministres, abroger, modifier, compléter ou remplacer les dispositions légales relatives aux pensions du secteur public pour les adapter au maintien de l'âge légal

van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen op 65 jaar en aan de handhaving van de duur van de diensten bepaald bij artikel 46, §§ 1 tot 3, van de wet van 15 mei 1984 houdende maatregelen tot harmonisering in de pensioenregelingen.

TITEL 3

Handhaving van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen op 65 jaar en verbetering van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen voor de werknemers

HOOFDSTUK 1

Handhaving van de wettelijke leeftijd voor het rustpensioen op 65 jaar

Art. 6

In artikel 2 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels, wordt § 1 vervangen door wat volgt:

“§ 1. Het rustpensioen gaat in op de eerste dag van de maand volgend op deze tijdens welke de belanghebbende het aanvraagt en ten vroegste op de eerste dag van de maand die volgt op deze waarin hij de pensioenleeftijd bereikt. De pensioenleeftijd is 65 jaar.”.

Art. 7

In artikel 4, § 4, eerste lid, van hetzelfde besluit worden de woorden “de in artikel 2, § 1, bedoelde pensioenleeftijd” vervangen door de woorden “de pensioenleeftijd, namelijk 65 jaar.”.

Art. 8

In artikel 7, § 1, elfde lid, van hetzelfde besluit worden de woorden “de in artikel 2, § 1, bedoelde pensioenleeftijd” vervangen door de woorden “de leeftijd van 65 jaar”.

Art. 9

In artikel 3, § 1, eerste lid, van het koninklijk besluit van 20 september 2012 tot uitvoering van artikelen 116, tweede lid, en 119, van de wet van 28 december 2011 houdende diverse bepalingen, inzake het pensioen van

de la pension de retraite à 65 ans et de la durée des services déterminés par l'article 46, §§ 1er à 3, de la loi du 15 mai 1984 portant mesures d'harmonisation dans les régimes de pensions.

TITRE 3

Maintien de l'âge légal de la pension de retraite à 65 ans et amélioration des conditions d'accès à la pension de retraite anticipée chez les travailleurs salariés

CHAPITRE 1ER

Maintien de l'âge légal de la pension de retraite à 65 ans

Art. 6

Dans l'article 2 de l'arrêté royal du 23 décembre 1996 portant exécution des articles 15, 16 et 17 de la loi du 26 juillet 1996 portant modernisation de la sécurité sociale et assurant la viabilité des régimes légaux des pensions, le paragraphe 1er est remplacé par ce qui suit:

“§ 1er. La pension de retraite prend cours le premier jour du mois qui suit celui au cours duquel l'intéressé en fait la demande et au plus tôt le premier jour du mois qui suit celui au cours duquel il atteint l'âge de la pension. L'âge de la pension est de 65 ans.”

Art. 7

Dans l'article 4, § 4, alinéa 1er, du même arrêté, les mots “l'âge de la pension visé à l'article 2, § 1er” sont remplacés par les mots “l'âge de la pension, soit 65 ans”.

Art. 8

Dans l'article 7, § 1er, alinéa 11, du même arrêté, les mots “l'âge de la pension visé à l'article 2, § 1er” sont remplacés par les mots “l'âge de 65 ans”

Art. 9

Dans l'article 3, § 1er, alinéa 1er, de l'arrêté royal du 20 septembre 2012 portant exécution des articles 116, alinéa 2, et 119 de la loi du 28 décembre 2011 portant des dispositions diverses, en matière de

het vliegend personeel van de burgerlijke luchtvaart, worden de woorden “op 65 jaar,” ingevoegd tussen de woorden “vastgesteld” en “overeenkomstig”.

HOOFDSTUK 2

Verbetering van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen

Art. 10

In artikel 4 van het koninklijk besluit van 23 december 1996 tot uitvoering van de artikelen 15, 16 en 17 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° in § 1, 4°, worden de woorden “ten vroegste op 1 januari 2016 en uiterlijk op 1 december 2016” vervangen door de woorden “ten vroegste op 1 januari 2016”;

2° in § 1 worden de punten 5° en 6° opgeheven;

3° in § 2, eerste lid, 3°, worden de woorden “ten vroegste op 1 januari 2015 en uiterlijk op 1 december 2016” vervangen door de woorden “ten vroegste op 1 januari 2015”;

4° in § 2, eerste lid, worden de punten 4° en 5° opgeheven;

5° in § 3, 3°, worden de woorden “ten vroegste op 1 januari 2016 en uiterlijk op 1 december 2016” vervangen door de woorden “ten vroegste op 1 januari 2016”;

6° in § 3 worden de punten 4° en 5° opgeheven;

7° in § 3bis wordt het tweede lid opgeheven;

8° in § 3ter worden het vierde, het vijfde en het zesde lid opgeheven;

9° in § 3ter worden het negende en het tiende lid opgeheven.

HOOFDSTUK 3

Opheffingsbepaling

Art. 11

De artikelen 19 en 20 van de wet van 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het

pension du personnel navigant de l’aviation civile, les mots “à 65 ans” sont insérés entre le mot “fixé” et le mot “conformément”.

CHAPITRE 2

Amélioration des conditions d'accès à la pension de retraite anticipée

Art. 10

Dans l’article 4 de l’arrêté royal du 23 décembre 1996 portant exécution des articles 15, 16 et 17 de la loi du 26 juillet 1996 portant modernisation de la sécurité sociale et assurant la viabilité des régimes légaux des pensions, les modifications suivantes sont apportées:

1° dans le § 1er, 4°, les mots “au plus tôt le 1er janvier 2016 et au plus tard le 1er décembre 2016” sont remplacés par les mots “au plus tôt le 1er janvier 2016.”;

2° dans le paragraphe 1er, les 5° et 6° sont abrogés;

3° dans le paragraphe 2, alinéa 1er, 3°, les mots “au plus tôt le 1er janvier 2015 et au plus tard le 1er décembre 2016” sont remplacés par les mots “au plus tôt le 1er janvier 2015”;

4° dans le paragraphe 2, alinéa 1er, les 4° et 5° sont abrogés;

5° dans le § 3, 3°, les mots “au plus tôt le 1er janvier 2016 et au plus tard le 1er décembre 2016” sont remplacés par les mots “au plus tôt le 1er janvier 2016.”;

6° dans le paragraphe 3, les 4° et 5° sont abrogés;

7° dans le paragraphe 3bis, l’alinéa 2 est abrogé;

8° dans le paragraphe 3ter, les alinéas 4, 5 et 6 sont abrogés;

9° dans le paragraphe 3ter, les alinéas 9 et 10 sont abrogés.

CHAPITRE 3

Disposition abrogatoire

Art. 11

Les articles 19 et 20 de la loi du 10 août 2015 visant à relever l’âge légal de la pension de retraite et portant

rustpensioen en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen worden opgeheven.

TITEL 4

Handhaving van de wettelijke leeftijd van het rustpensioen op 65 jaar en verbetering van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd rustpensioen voor de zelfstandigen

HOOFDSTUK 1

Wijzigingsbepalingen

Art. 12

In artikel 3 van het koninklijk besluit van 30 januari 1997 betreffende het pensioenstelsel der zelfstandigen met toepassing van de artikelen 15 en 27 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels en van artikel 3, § 1, 4°, van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese en Monetaire Unie, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

- 1° paragraaf 1bis wordt opgeheven;
- 2° paragraaf 1ter wordt opgeheven;
- 3° paragraaf 2bis, vierde lid, wordt opgeheven;
- 4° paragraaf 2ter wordt opgeheven;
- 5° in § 3 worden het derde en het vierde lid opgeheven.

Art. 13

In artikel 7, § 2, van hetzelfde besluit worden de woorden “de in artikel 3, § 1, § 1bis of § 1ter, naar gelang het geval, bedoelde leeftijd” vervangen door de woorden “de leeftijd van 65 jaar”.

Art. 14

In artikel 4 van de wet van 21 december 2012 houdende wijzigingen van het koninklijk besluit van 30 januari 1997 betreffende het pensioenstelsel der zelfstandigen met toepassing van de artikelen 15 en 27 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels en van artikel 3, § 1, 4°, van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname

modification des conditions d'accès à la pension de retraite anticipée et de l'âge minimum de la pension de survie sont abrogés.

TITRE 4

Maintien de l'âge légal de la pension de retraite à 65 ans et amélioration des conditions d'accès à la pension de retraite anticipée chez les travailleurs indépendants

CHAPITRE 1ER

Dispositions modificatives

Art. 12

À l'article 3 de l'arrêté royal du 30 janvier 1997 relatif au régime de pension des travailleurs indépendants en application des articles 15 et 27 de la loi du 26 juillet 1996 portant modernisation de la sécurité sociale et assurant la viabilité des régimes légaux des pensions et de l'article 3, § 1er, 4°, de la loi du 26 juillet 1996 visant à réaliser les conditions budgétaires de la participation de la Belgique à l'Union économique et monétaire européenne, les modifications suivantes sont apportées:

- 1° le paragraphe 1^{er}bis est abrogé;
- 2° le paragraphe 1^{er}ter est abrogé;
- 3° le paragraphe 2bis, alinéa 4, est abrogé;
- 4° le paragraphe 2ter est abrogé;
- 5° au paragraphe 3, les alinéas 3 et 4 sont abrogés.

Art. 13

Dans l'article 7, § 2, du même arrêté, les mots “l'âge visé à l'article 3, § 1er, § 1^{er}bis, ou § 1^{er}ter, selon le cas” sont remplacés par les mots “l'âge de 65 ans”.

Art. 14

À l'article 4 de la loi du 21 décembre 2012 portant modifications de l'arrêté royal du 30 janvier 1997 relatif au régime de pension des travailleurs indépendants en application des articles 15 et 27 de la loi du 26 juillet 1996 portant modernisation de la sécurité sociale et assurant la viabilité des régimes légaux des pensions et de l'article 3, § 1er, 4°, de la loi du 26 juillet 1996 visant à réaliser les conditions budgétaires de la participation de la Belgique à l'Union économique et monétaire européenne et portant fixation d'une mesure transitoire

van België aan de Europese en Monetaire Unie en houdende vaststelling van een overgangsregeling met betrekking tot de hervorming van het vervroegd rustpensioen voor zelfstandigen, worden de volgende wijzigingen aangebracht:

1° het eerste lid wordt vervangen door wat volgt:

“In afwijking van de leeftijds- en loopbaanvoorraarden bepaald bij artikel 3, § 2bis, eerste en tweede lid, § 3, eerste en tweede lid, en bij artikel 16bis, §§ 1 en 2, van hetzelfde koninklijk besluit, kan het vervroegde rustpensioen van de belanghebbende die geboren is vóór 1 januari 1956 en die een loopbaan bewijst die, uiterlijk op 31 december 2012, ten minste 32 kalenderjaren telt in de zin van artikel 3, § 3, eerste lid, van hetzelfde koninklijk besluit, ingaan vanaf 1 januari 2013, naar keuze en op zijn verzoek op zijn vroegst op de eerste dag van de maand volgend op zijn 62^e verjaardag.”;

1° het derde lid wordt vervangen door wat volgt:

“Met kalenderjaren in de zin van het tweede lid worden bedoeld de jaren waarvoor pensioenrechten kunnen worden geopend krachtens een of meer wettelijke Belgische pensioenregelingen in de zin van artikel 3, § 3, derde lid, van hetzelfde koninklijk besluit, of regelingen waarop de Europese verordeningen inzake sociale zekerheid van toepassing zijn of waarop een door België gesloten overeenkomst inzake sociale zekerheid betreffende de pensioenen van de werknemers of de zelfstandigen van toepassing is.”.

HOOFDSTUK 2

Opheffingsbepalingen

Art. 15

Artikel 16ter van het koninklijk besluit van 30 januari 1997 betreffende het pensioenstelsel der zelfstandigen met toepassing van de artikelen 15 en 27 van de wet van 26 juli 1996 tot modernisering van de sociale zekerheid en tot vrijwaring van de leefbaarheid van de wettelijke pensioenstelsels en van artikel 3, § 1, 4°, van de wet van 26 juli 1996 strekkende tot realisatie van de budgettaire voorwaarden tot deelname van België aan de Europese en Monetaire Unie, wordt opgeheven.

Art. 16

De artikelen 32 en 33 van de wet van 10 augustus 2015 tot verhoging van de wettelijke leeftijd voor het

relative à la réforme de la pension de retraite anticipée des travailleurs indépendants, les modifications suivantes sont apportées:

1° l’alinéa 1er est remplacé par ce qui suit:

“Par dérogation aux conditions d’âge et de carrière prévues à l’article 3, § 2bis, alinéa 1er et 2, § 3, alinéas 1er et 2, et à l’article 16bis, § § 1er et 2, du même arrêté royal, la pension de retraite anticipée de l’intéressé qui est né avant le 1er janvier 1956 et qui prouve une carrière d’au moins 32 années civiles au sens de l’article 3, § 3, alinéa 1er, du même arrêté royal, au plus tard le 31 décembre 2012, peut prendre cours à partir du 1er janvier 2013, au choix et à sa demande, au plus tôt le 1er jour du mois qui suit son 62e anniversaire.”;

2° l’alinéa 3 est remplacé par ce qui suit:

“Par années civiles au sens de l’alinéa 2, il y a lieu d’entendre les années susceptibles d’ouvrir des droits à la pension en vertu d’un ou plusieurs régimes légaux belges de pension au sens de l’article 3, § 3, alinéa 3, du même arrêté royal, ou de régimes qui relèvent du champ d’application des règlements européens de sécurité sociale ou d’une convention de sécurité sociale conclue par la Belgique concernant les pensions des travailleurs salariés ou des travailleurs indépendants.”.

CHAPITRE 2

Dispositions abrogatoires

Art. 15

L’article 16ter de l’arrêté royal du 30 janvier 1997 relatif au régime de pension des travailleurs indépendants en application des articles 15 et 27 de la loi du 26 juillet 1996 portant modernisation de la sécurité sociale et assurant la viabilité des régimes légaux des pensions et de l’article 3, § 1er, 4°, de la loi du 26 juillet 1996 visant à réaliser les conditions budgétaires de la participation de la Belgique à l’Union économique et monétaire européenne est abrogé.

Art. 16

Les articles 32 et 33 de la loi du 10 août 2015 visant à relever l’âge légal de la pension de retraite et portant

rustpensioen en tot wijziging van de voorwaarden voor de toegang tot het vervroegd pensioen en de minimumleeftijd voor het overlevingspensioen worden opgeheven.

5 juni 2018

modification des conditions d'accès à la pension de retraite anticipée et de l'âge minimum de la pension de survie sont abrogés.

13 juin 2018

Frédéric DAERDEN (PS)
Jean-Marc DELIZÉE (PS)
Alain MATHOT (PS)
Julie FERNANDEZ (PS)
Paul-Olivier DELANNOIS (PS)
Daniel SENESUEL (PS)
Elio DI RUPO (PS)